

YAŞLILIK VE YAŞLI KADINLARDA HUZUREVİ ALGISI: NİTEL BİR ÇALIŞMA¹

Prof. Dr. Dolunay ŞENOL² & Sezgin ERDEM³

Öz

Türk toplumunun dünyada yaşanan hızlı değişimden payına düşeni aldığı bugün tartışma götürmez bir gerçek olarak kabul edilmektedir. Aile hiç şüphesiz kültür aktarımında en temel kurumların başında gelmektedir. Kültürü aktarırken aile bireyleri arasında üç kuşağın bir arada olması ve etkileşimi son derece önem arz etmektedir. Modern dünyada aileler küçülmektedir. Bu küçülme, ailenin fonksiyon ve yetki devrini de beraberinde getirmektedir. Geniş aile içinde çocuklar kreşe yollanmaz iken yaşlılar da huzurevlerine gönderilmemektedirler. Dolayısı ile yaşlı ve çocukların bakımı, birlikteliği ve etkileşimi aile içinde devam etmektedir. Ancak modern aile daha çok çekirdek aile özelliği göstermektedir. Aile bireyleri ev ortamından uzakta çalışmaktadır. Dolayısı ile aile bireyleri sabah gidip akşam geldikleri evlerinde ne çocuklarını ne de yaşlılarını bırakabilmektedirler. Aileler çocuklarını kreşe, okula gönderirken yaşlılarını da evde tek başına bırakmanın; yaşlılar da evde tek başına kalmanın kaygılarını yaşamaya başlamaktadırlar. Modern devletlerin bu konuda sunmuş oldukları pek çok alternatiften birisi huzurevleridir. Modern dünya, hızla yaşlanmaktadır. Çalışmamızda, o güne kadar ailesine, toplumuna önemli katkıları olan, ancak eski üretkenliğini ve çevikliğini kaybeden yaşlıların, modern dünyanın kendilerine sunmuş olduğu huzurevleri ile ilgili algılarını ortaya koymak istedik. Çalışmamız iki ana bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Türk toplumunda aile ve yaşlılık ile ilgili teorik bilgilere yer verilecektir. İkinci bölümde ise 65 yaş ve üzerindeki yaşlılarla yapılmış yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiş bilgiler paylaşılmıştır. Çalışmanın sonunda, araştırma grubumuzdaki yaşlıların huzurevi algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Böylece yaşlılarla ilgili politika uygulayıcılara ve yerel yöneticilere ışık tutmuş olmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Yaşlılık, Huzurevi, Yaşlılarda Huzurevi Algısı.

The Old Age and the Perception of Nursing Home in Elderly Women: A Qualitative Study

Abstract

Turkish society takes its share of the rapid changes in the world is accepted as an indisputable fact today. Family is undoubtedly one of the most fundamental institution of cultural transmission. When transferring culture, the combination of the three generations of family members and the interaction between them is extremely important. Families become smaller in the modern world. This reduction brings the family functions and the devolution of authority with it. While in the extended family children are not sent to kindergarten, seniors also are not sent to nursing homes. Therefore, the elderly and children care, coexistence and interaction continue in the family. However, the modern family shows more nuclear family property. Family members are working away from home environment. Family members go to work in the morning and turns to home in the evening so they could leave neither children nor elderly at home lonely. While families send their children to school or kindergarten, they are worried about their elderly and elderly start to feel worried about being alone in the home. One of the many alternatives that are submitted to it by modern states are nursing homes. The modern world is aging rapidly. In our study, until that day, elderly has made important contributions to his family and society, but the elderly loses its productivity and agility, therefore we wanted to put forward their perceptions about nursing homes that have been presented to them in the modern world. Our study consists of two main parts. In the first part theoretical information with family and old age will take place in Turkish society. In the second part information obtained by the technique of semi-structured interview conducted on the elderly at the age of 65 and over has been shared. At the end of the study, the perception of the elderly in our research group about nursing home is tried to put forward. Thus, to shed light on the local authorities and the policy enforcement is aimed for the elderly.

1 Bu çalışma 25-27 Mart 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen "Uluslararası Halk Kültüründe Aile Sempozyumu"nda "Halk Kültüründe Yaşlılık ve Yaşlılarda Huzurevi Algısı" adıyla sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

2 Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. senoldolunay@gmail.com

3 Doktora Öğrencisi. Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü. sezginerdem84@gmail.com

Giriş

Günümüzde tıp, teknoloji ve uygarlık alanında yaşanan gelişmelerle birlikte insanlığın ömrü uzamış ve bu durum neticesinde yaşlılar genel nüfus içerisinde daha fazla yer almaya başlamıştır. Yaşlıların genel nüfus içerisinde gitkçe artan oranı ve yaş ortalamalarının artması neticesinde bakımlarına yönelik yeni sorun alanları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sorun alanlarına ilişkin sosyal devlet anlayışının gereği olarak yaşlılara yönelik hizmetler verilmektedir. Ancak modernlik ve geleneksellik arasında kalan toplumlarda yaşlılara sunulan hizmetler uzman personel aracılığıyla sağlanmasına rağmen farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip toplumlarda sunulan bu hizmet farklı şekillerde algılanmaktadır. Modernlikle geleneksellik arasında kalan ülkemizde modern toplumun ihtiyacından doğan huzurevlerinin geleneksel anlayışla yetişen yaşlılar tarafından nasıl algılandığı ve bu kurum hakkında ne tür düşüncelere sahip olduğu araştırmaya değer bir olgudur. Bu olgudan yola çıkılarak araştırmamızda yaşlıların huzurevleri algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Yaşlı ve Yaşlılık

Yaşlılık her birey için kaçınılmaz olmakla birlikte bireyler arasında farklılaşan bir süreçtir. Yaşlılıkta bireyin bilişsel ve fizyolojik yetilerinde bir gerileme olmakla birlikte sosyal yaşantısı, üretkenliği, rol ve statüsü, sosyal çevresi, sosyal desteği, ekonomik düzeyi vb. alanlarda kayıpların yaşandığı bir dönem söz konusu olmaktadır (Konak ve Çiğdem, 2005; Bahar, Tutkun ve Sertbaş, 2005). Yaşlılara ilişkin yapılan çalışmalar daha çok yaşlılığın fizyolojik, kronolojik ve psikolojik yönüne odaklanmakla birlikte, bireyin toplumsal yönüne istenilen düzeyde ilgi gösterilmemiştir. Sosyoloji, toplumun yaşlılara yönelik tutumları, davranışları ve yaşlı bireylerin toplum içindeki durum ve ilişki ağları ile ilgili çalışmalara yönelmektedir (İçli, 2008). Buradaki çıkış noktası yaşlılık sürecinin, toplumsal şartların yeniden gözden geçirilmesi ve yeni düzenlemelerin işler hale getirilmesi ile modern dünyanın insanına yakışır yaşama şartlarına uygun hale getirilebileceği düşüncesidir.

Yaşlılık, yalnızca biyolojik bir ilerleme süreci değil, aynı zamanda hayatımızın her alanında etkisini gösteren kültürel etmenler çerçevesinde yaşanan bir inşaa süreci olarak kabul edilmektedir. Kültürel yapılar ve ilişkiler, toplumlar arasında farklılıklar ortaya koyduğu gibi yaşlılık olgusu da toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Yaşam evrelerinin ayrımının daha belirgin bir şekilde görüldüğü Batı toplumlarında yaşam süreci “çocukluk, gençlik, erişkinlik ve yaşlılık” olarak bölümlere ayrılmaktadır. Bu tasnifte yaşlılık, süreç içerisinde düşkün ve tüketen konum olarak değerlendirilmektedir. Geleneksel değerlerin hakim olduğu diğer toplumlarda ise yaşama bütüncül bir bakışla bakılmakta, bu sebeple yaşlılar toplumun bir parçası

olarak yaşamın içerisinde yerlerini almaktadırlar (Beğler ve Yavuzer, 2012). Böylece yaşlılık da sürecin doğal ve ayrılmaz bir parçası olarak algılanmaktadır.

Türkiye'nin nüfus ve toplumsal yapı özelliklerinden kaynaklanan nedenlerle yaşlılık henüz yaygın toplumsal sorun düzeyine çıkmamış görünse de, yaşlı nüfus oranı son on beş yılda ciddi bir artış trendi göstermesiyle birlik te özellikle büyük kentlerde sorun olma yolunda bir eğilimi göstermektedir. Nitekim istatistik verilere göre Tür kiye'de geçtiğimiz 50-60 yıllık süre içinde yaşlı nüfus i ki katı dolayında artış göstermiştir. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 2013 yılında %7,7 iken (TUİK 2014), bu oran 2015 yılında %8,2'e yükselmiş bulunmaktadır. (TUİK 2016). 2015 yılı verilerine göre halen Türkiye'de 6 milyon 495 bin 239 kişi yaşlı nüfus (65 ve daha yukarı yaş) yaşamaktadır. (TUİK 2016) 2020-2025 yıllarında Türkiye'de yaşlı nüfusun 8 milyon ve 2050 yılında da 12 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (GE-BAM 2001: 15).

Modernleşme ve sanayileşme ile birlikte toplumda meydana gelen dönüşümün önemli unsurlarından birisi, köyden kente göç ve sonrasında aile yapısı ve ilişki ağındaki dönüşümdür. Köyden kente göç, geleneksel aile modelinden modern aileye geçişe sebep olurken, yaşlı bireyleri yalnızlığa sürüklemiş ve bağımsız olarak sorunları ile başa çıkamaz duruma getirmiştir (Fadıloğlu, 1992; Öz, 1992; Bahar, Tutkun ve Sertbaş, 2005; Sezgin, 1999). Geniş ailede olduğu gibi aile bireyleri ile birlikte yaşamayacağını anlayan, ancak kendisine de yetemediğinin farkına varan yaşlılar, kısa ve uzun vadeli çözümler üreterek sorunları ile baş etmenin yollarını aramaya başlamışlardır. Bu konuda tek çözümler arayanın yaşlılar olmadığını, devletin, yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin de konu ile ilgili bir arayış içine girmiş olduklarını belirtmek gerekmektedir.

Yaşlılara Sunulan Hizmetler

Sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak ülkemizde devlet yaşlıların bakımına ve yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik politikalar geliştirmektedir. Anayasanın 61. Maddesi¹ gereğince devlet yaşlılara yönelik hizmetler sunmakta ve onların bakımına yönelik kolaylıklar sağlamaktadır. Yaşlılara yönelik sunulan hizmetler iki ana başlık altında toplamak mümkündür:

1. Sosyal Güvenlik Hizmetleri: Bu hizmetlerden Sosyal Güvenlik Kurumu'na bağlı olarak çalışmış yaşlılar faydalanmaktadır. Bu kapsama girmeyen 65 yaş üstü yaşlılar, 1976 yılında yürürlüğe giren 2022 sayılı "65 yaşını doldurmuş, muhtaç, güçsüz, kimsesiz Türk vatandaşlarına aylık bağlanması hakkındaki yasa" ile güvence altına alınmıştır (Onat, 2001).

2. Sosyal Hizmetler: Ülkemizde maddi imkânları yetersiz olan veya sosyal yok-

1 "Yaşlılar devletçe korunur. Yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir."

sunluk içinde bulunan yaşlılara yönelik verilen hizmetler ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla yapılan tüm faaliyetlerin yürütülmesi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) bünyesinde başlatılmıştır. Günümüzde bu hizmetler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü aracılığı ile sürdürülmektedir. Bu kurum aracılığıyla verilen hizmetler: evde bakım hizmetleri, yaşlı kulüpleri, kurum bakım hizmetleri, yaşlı bakım ve rehabilitasyon hizmetleri ile yaşlı hizmet merkezleri olmak üzere toplam beş başlık altında toplanmaktadır (Dönümcü, 2006).

Geleneksel yaşam, yaşlının aile içerisinde bakımına öncelik vermektedir. Nüfusun hızlı artması, göç ve kentleşme sonucunda aile yapısında yaşanan değişimler, kadınların çalışma hayatına katılması, mimari yapının değişmesi, kuşaklararası farklılaşmanın derinleşmesi gibi nedenlerden dolayı günümüz toplumlarında yaşlıların evde bakımı daha zor hale gelmeye başlamıştır. Bu süreçte yaşlı bakımı, aile ortamından ayrı, farklı kurumlar tarafından yapılır hale gelmeye başlamıştır (Gönen ve Hablemitoğlu, 1994). Bu durumun yaşlı bakımına profesyonellik getirdiği düşünülse de yaşlılar tarafından kabul görmesi beklenen düzeyde olmamıştır.

Devletin yaşlılara yönelik projeleri ve hizmetleri bulunmasına rağmen gelişmekte olan ülkelerde yaşlılara yönelik olarak verilen hizmetler daha çok aileler tarafından sürdürülmektedir (Bilgili, 2000: 76). Ülkemizde de evde bakım ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. 1993 yılında evde bakım ile ilgili olarak başlatılan proje öncelikle dört ilde pilot uygulama ile başlatılmıştır. Ancak projeden istenilen sonuçlar alınmamıştır. 1994 yılında Ankara ve İstanbul'da Büyükşehir Belediyelerinin başlatmış olduğu yaşlılar için evde sağlık bakım hizmetleri ile özel kurumlarda bu yönde ücretli olarak sunulan hizmetlerin dışında, evde bakım hizmeti sunulmamaktadır (Danış, 2006). Ülkemizde evde bakım hizmetlerinin yetersiz oluşu, genel sağlık sigortası destekli bir hizmetin bulunmaması ve özel kurumların sunduğu bu hizmetin maliyetinin yüksek olması devlet veya özel sektör destekli ev bakımını güçleştirmektedir (Subaşı ve Öztekin, 2006).

Ev ortamında yaşamını sürdürebilen yaşlılara yönelik olarak, sosyal ortamdaki izole olmalarını engellemek amacıyla Yaşlı Hizmet Merkezleri açılmıştır. Bu merkezler, yaşamlarını fiziksel olarak evlerinde sürdürebilen yaşlılara yönelik olarak, gün içerisinde yardımcı olmak, sosyal ortam sağlamak, danışmanlık yapmak, sosyal ilişki kurmalarına yardımcı olmak ve sosyal aktivitelere katılımlarını sağlamak amaçlı kurulmuştur (www.ekutup.dpt.gov.tr). 2007 yılında kabul edilen 5579 nolu "SHÇEK Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile evde bakım hizmetleri ve gündüzlü bakım hizmetlerinin yürütüldüğü Yaşlı Hizmet Merkezi tanımı SHÇEK'in 2828 sayılı kanununda yer almıştır. Eskişehir, Ankara, İzmir ve Çanakkale'deki Yaşlı Dayanışma Merkezleri kapatılarak 01 Ağustos 2009 tarihinde Yaşlı Hizmet Merkezi adıyla yeniden hizmet vermeye başlamıştır (www.shcek.gov.tr). Bu kanunla evde bakım hizmeti sunulması ve yaşlıların hayat standartlarının yükseltilmesi amaçlanmıştır

(Aközer, Nuhurat ve Say, 2011). Ancak uygulamanın amacına ulaşabilmesi için halkın gerçek anlamda bu hizmet birimleri ve fonksiyonları ile ilgili olarak bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Kurumsallaşma ve Huzurevleri

1961 Anayasası ile bireyin sosyal güvenlik hakkı güvence altına alınmış, ayrıca devlete de bu alana yönelik hizmetler verecek kurumlar kurma görevi verilmiştir.¹ Bu tarihten itibaren ülkemizde sosyal hizmetler alanında kurumsallaşma başlamış, düşkünlere yönelik barınma, gıda yardımları yapılan teşkilatlar, yetiştirme yurtları ve çocuk esirgeme kurumları oluşturulmuştur. Bu dönemde huzurevi yapımı hızlanmış, Düşkünler Evi gibi kurumlar yaşlı kabulüne başlamış ve sonrasında Düşkünler Evi, Yaşlı Bakım Evine dönüştürülmüştür. Yaşlılık, 1970’li yıllardan sonra toplum tarafından bir sorun alanı olarak görülmeye başlanmıştır. Huzurevleri önceki dönemlerde yalnızca gayr-i Müslimlere hizmet vermekte iken 1980’den sonra devletin desteğini artırmasıyla ülke genelinde tüm kesime yönelik hizmetler vermeye başlamıştır. 1990 ve sonrasında bu alanda özel sektörün de faaliyet göstermesiyle birlikte kurumun hizmet sahası genişlemiştir.

1956 yılında kurulan Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, yaşlılara yönelik sunulan hizmetlerin planlaması ve yürütülmesinden sorumlu tutulmuştur. 1983 yılında çıkarılan 2828 sayılı kanun ile Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu yaşlılara yönelik tüm görevleri üstlenmişlerdir (Sertbaş ve Bahar, 2003). Yaşlılara yönelik hizmet veren kurumların en önemlileri arasında huzurevleri gelmektedir. 2828 sayılı “*Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu*”na göre “*Huzurevleri; muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşu*” olarak tanımlanmaktadır.

Huzurevlerinde gündelik ihtiyaçlarını karşılayabilen (yemek, içmek ve tuvalet gibi), maddi ve sosyal imkânları yetersiz; akıl ve ruh sağlığı yerinde olan, yatılı tıbbi bakım gerektirmeyen ve ağır hastalığı olmayan 60 yaş ve üzerindeki bireyler kalabilmektedir. Huzurevlerinden, kendisi ve kendisine bakmakla yükümlü yakınları maddi açıdan yoksunluk içerisinde olan yaşlılar ücretsiz, maddi durumu yerinde olan fakat sosyal yoksunluk içindeki yaşlılar ise ücretli olarak yararlanabilmektedirler. Huzurevlerinde kalan yaşlıların yemek, içmek gibi günlük ihtiyaçlarının karşılanmasının yanında, tıbbi bakım ve tedavilerinin yapılması, sosyal ve psikolojik sorunlarına destek olunması, zamanlarını verimli bir şekilde geçirebilmesi maksadıyla aktivitelerin düzenlenmesi, beslenmesine ilişkin alacağı besin miktarlarının hesaplanması vb. konularda yapılan tüm hizmetler doktor, psikolog, hemşire, fizyoterapist, sosyal hizmet uzmanı ve diyetisyen gibi uzman personel tarafından koordineli bir biçimde sunulmaktadır.

¹ T.C. 1961 Anayasası Madde 48.

Huzureverlerinde kaldığı süre içerisinde yaşadığı sağlık sorunlarından dolayı fiziksel veya zihinsel fonksiyon kaybına uğrayan yaşlılar yatağa bağımlı hale gelebilmektedirler. Bu durumda olan, ailelerinin yanında kalan ve tıbbi yardıma muhtaç, yatağa bağımlı yaşlılar için huzureverlerinde özel bakım bölümleri de bulunmaktadır (Sertbaş ve Bahar, 2003). Yaşlıların bir bölümü hayatlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebildikleri gibi bir diğer grubu, bu dönemin bir kısmını sağlık problemleri ile de geçirebilmektedir. Devletin ve bu hizmet birimlerinin, hasta ve yatağa bağlı yaşlıların bakım hizmetini de sürdürmek gibi bir zorunluluğu bulunmaktadır. Huzureverlerinin bu bölümleri hem maddi ve fiziki olarak muhtaç durumda olan hem de ailelerinin yanında kalır iken sağlık problemleri yaşayarak bu kurumlarda kalmayı talep eden yaşlılar için önemli bir hizmet sunmaktadırlar.

Bakım hizmetleri profesyonellerce ve kapsamlı bir şekilde yürütülmesine rağmen huzureverleri yaşlıların kolay uyum sağlayamadıkları bir ortamdır. Subaşı ve Öztekin (2004) 1055 hanedeki bireylerin yaşlı bakımına dair düşünceleri üzerine yapmış oldukları araştırmalarında, katılımcıların % 75.0'i, bakıma muhtaç yaşlılara çocuklarının bakması ve yaşlıların bakımına en uygun olan yerin ise kendi evleri olduğu düşüncesinin hâkim olduğu ortaya çıkmıştır. Huzureverindeki yaşlıların kendilerini toplumdan soyutlanmış hissettikleri, tükenmişlik ve yalnızlık duygularının ağır bastığı, ruhsal sorunlar yaşadıkları, huzureverlerinde sunulan hizmetlerden memnuniyet seviyesi üst düzeyde olmasına rağmen yine de kendi evlerinde yaşamayı tercih ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır (Öztop, Şener ve Güven, 2008). Aksayan ve Cimete'nin 1998 yılında yapmış oldukları çalışma verileri de yaşlıların % 63,1'inin evde bakımı tercih ettiklerini ve bu kesimin % 86,5'inin aile üyeleri ile birlikte bulunmayı ve evde bakılmayı tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Bu veriler, araştırma bulgularımızla da örtüşmektedir.

Değişen kent yaşamı ile ailede yaşanan dönüşüm yaşının konumuna da yansımıştır. Uzmanlaşmaya dayalı toplumsal hayatın sürdüğü kent yaşamında yaşlıların işlevi tam olarak tanımlanmadığından topluma entegre olabilmeleri daha zor olmaktadır. Geleneksel toplumda tecrübesi ve yaşı ile otorite kaynağı olan yaşlı birey modern toplumda bu statüsünü kaybetmiştir. Bu yaşanan hızlı değişim, yaşının yalnızlaşmasına ve yabancılaşmasına neden olmaktadır. Yaşadığı bu dönüşüm neticesinde kuşaklar arasında iletişim kopukluğu oluşmaktadır. Bu kısır döngü birbirini etkilemekte, modern toplumun yaşlı bireyin önüne çıkardığı sorunlara yine modern dünya tarafından bir yardım eli uzanmaktadır. Bu sorunlara çözüm amacıyla çağın gereği olarak huzureverleri ortaya çıkmıştır.

Geleneksel toplumlarda, dezavantajlı grupların problemlerinin çözümü, dezavantajlarının giderilmesine yönelik iken bu anlayış dini argümanlarla desteklenmektedir. Modern toplumda ise yaşanan zihniyet dönüşümü neticesinde bu yardımlar profesyonel organizasyonlarla hizmet sunmaya dönüşmüştür. Modern toplumun ortaya çıkardığı farklılaşma sürecinde oluşan huzureverleri, geniş aileden çekirdek aileye

geçiş ve yaşlı bakımının profesyonellerce yürütülüyor olması neticesinde ortaya çıkmıştır. Aile bireylerinin çoğunun çalışma hayatının içinde olması, aile içinde bu bakımı yürütülemez duruma getirmiştir. Kendi sorunlarını başka bireylere özellikle de aile bireylerine yüklememek için hassasiyet gösteren yaşlılar, bu alanda hizmet veren kurumlardan yani huzurevlerinden yardım istemektedirler (Işık, 2002: 53). Yaşlıların, huzurevinde yaşama kararını alırken son derece zorlanmakta oldukları da bir gerçek olarak görülmektedir. Ancak realite bazen istenmeyeni yapmayı da zorunlu hale getirebilmektedir.

Görgün Baran (2001: 264) Türkiye’de yaşlılık politikalarının ve halihazırda varolan yaşlılıkla ilgili hizmetleri kapsayan kurumların bir dökümünü yaptığı çalışmasında bu kurumların yetersizliklerini de tartışmaktadır. Baran’a göre, yaşlılara ilişkin sosyal güvence konusunda da, Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur gibi devlet sosyal güvenlik kurumlarından yararlanan yaşlılar arasında çok büyük farklılıklar bulunması, çok az sayıda yaşlı ve emekliyi kapsamaması, yaşlılık ve emeklilik aylıklarının çok düşük olması gibi yetersizliklerden bahsedilebilir. Türkiye’de varolan kanun ve uygulamaların hedef kitlesi daha çok yoksullar, muhtaçlar ve kimsesizlere yöneliktir. Sonuç olarak, Görgün Baran (2001: 271) sosyal refah devleti anlayışı içinde yaşlılar için Batıda ve Türkiye’de hükümetlerin daha çok kaynak ayırmaya başladığını ancak bunların yeterli olmadığını söylemektedir. Türkiye’de yaşlıların yaşam kalitesini artıracak mekanizmaların yaşama geçirilmesinin giderek yaşlanan nüfus için çok önemli olduğu ve bu anlamda tüm politikaların ciddi olarak gözden geçirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Geleneksel Geniş Aile ve Çekirdek Aile Yapıları

Geleneksel toplumlardan modern toplumlara geçerken ailenin geçirmiş olduğu değişimi görmek, huzurevi algısının anlaşılmasında da etkili olabilecektir. Geleneksel toplumda işbölümü ve uzmanlaşma gelişmemiştir, üretim basit aletlerle yapılmaktadır. Buna rağmen aile, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Aile içinde birincil ilişkiler görülmektedir, norm ve değerler ön plandadır, değişim çok yavaş olmaktadır, kolektif bilinç hâkimdir, statünün belirlenmesinde yaş, cinsiyet ve soy ön planda olduğundan yaşlıların toplumsal statüsü üst konumdadır. Yaşlılar bilgi ve tecrübe kaynağı olarak görülmekte, karar alma mekanizmalarında aktif olarak rol almaktadırlar (Işık, 2002: 55). Geleneksel toplumun özelliklerini yansıtan geniş aile 19. yüzyıl öncesinde görülen; büyükbaba, büyük anne, anne, baba ve çocukların birlikte yaşadığı aile tipidir (Parsons, 1955: 35-37). Sanayi Devrimi öncesine kadar geleneksel toplumun ihtiyaçları ile geniş ailenin fonksiyonları örtüşmektedir. Ancak geleneksel geniş aile Sanayi Devrimi sonrasında toplumsal yapıda meydana gelen gelişmeler karşısında yetersiz kalmış ve sanayileşme sürecine karşı olumsuz işlevler oluşturmuştur. Mesleklerin babadan oğula geçmesi, yaşanan coğrafyanın babaya göre belirlenmesi, birincil ilişkilerin yoğun olması rasyonelliğin ağır bastığı modern toplum yapısı ile uyuşmamıştır.

Modern toplumlarda bu gibi istenmeyen durumlar yaşanıyor olmakla birlikte; geniş ailenin çocuğun sosyalizasyonundaki rolü, geniş akrabalık ilişkileri ile çocuğun korunması ve eğitimine katkısı, yaşlılarla birlikte yaşanmasından kaynaklı kuşaklararası iletişimin sağlamlığı gibi değerler modern topluma geçişle birlikte yitirilmiştir. Sanayileşme ve işbölümünün yaygınlaşmasıyla birlikte maddi ve fiziksel bağılıklarını ellerine geçiren genç kuşaklar, aileleriyle bağlarını görel olarak koparmaya başlamışlardır. Maddi bağımsızlığını kazanan genç kuşak, ebeveynlerinden fiziki olarak ayrılmış ve modern dünyanın sunduğu, fiziksel şartları yaşlılarla yaşamaya elverişli olmayan evlerde ikamet etmeye başlamışlardır. Böylelikle, kuşaklar arasındaki uçurum kapanmaz bir hal almaya başlamıştır.

Sanayi Devrimi ve modernleşme süreci sonucunda toplumda meydana gelen değişimlerden aile kurumu da etkilenmiş ve geleneksel toplum yapısına ait geniş aile, yerini modern topluma ait çekirdek aile yapısına bırakmıştır. Çekirdek aile kentlerdeki yaşam ve üretim koşulları neticesinde ortaya çıkmış (Parsons, 1955: 36); anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan modern döneme ait aile yapısıdır. Sanayileşme ve kentleşmenin artmasıyla birlikte ev ve işyeri birbirinden ayrılmıştır. Kadının iş yaşamına katılması, ev dışı çalışmanın artması (Parsons, 1955: 37) yaşlı bireylerin fonksiyonlarını yitirmesine neden olmuş, yaşlıların toplumda ikincil konumda görülmesine neden olmuştur. Uzmanlaşma ve işbölümünün artması nedeniyle geleneksel toplumlardaki yaşlılar bilgi kaynağı fonksiyonlarını kaybetmiş, onların yerini profesyonel meslek grupları almıştır. Hayatı rasyonalite ve fonksiyonellik üzerine kurgulayan modernite, fonksiyonlarını yitiren ancak değeri temsil eden yaşlı bireyi ötekileştirmiştir. Hane nüfusunun azalması ve kadının çalışma hayatına katılımıyla birlikte yaşlının evde bakımı zorlaşmış ve modern dünyada yaşlı, çekirdek aile içinde “ayak bağı” olarak görülmeye başlanmıştır.

Aykan ve Wolf’a göre ise, Türkiye’de modernleşmeyle birlikte çekirdek ailede artma ve geniş ailede azalma görülmesine karşın yaşlılar ve onların çocuklarının aynı muhitte yaşama biçimini tercih etmeleri Türkiye’de yaşlılar ve çocukları arasındaki aile ilişkilerinin hala güçlü bir şekilde sürmekte olduğunu göstermektedir (Aykan ve Wolf, 2000:418).

Yaşlılığın modern bir sorunsal olduğu sıklıkla dile getirilir. Ancak bu şüphesiz “sanayi öncesi dönemde hiç yaşlı yoktur ya da tüm yaşlılara kötü muamele yapılmıştır demek değildir” (Blaikie, 1999: 28-29). Her ne kadar bazı kuramcılar, modern öncesi dönemde de yaşlılığın aynı derecede sorun teşkil et? tiğini savunsalar da Blaikie, yaşlılığın modern öncesi dönemin söyleminde pek yer etmediğini, ancak başka sorunlar dolayısıyla yüzeye çıktığını dile getirir. Bu dönemde ölüm yaşlılıktan daha merkezi bir sorun olmuştur. Çünkü insanların çoğu daha yaşlanmaya fırsat bulmadan salgın hastalıklar, yetersiz sağlık ve beslenme imkânları, maddi zorluklar vb. nedenlerden ölmekteydiler. Ancak, 20.yüzyılda ekono? mik gelişmeye paralel olarak tıp alanında yaşanan ilerlemeler, insanların ömrünü uzatmıştır. Bununla birlikte, modernleşme

süreci ile birlikte geniş aile çözülmüş, aile çekirdek aileye dönüşmüştür. Kadın? ların çalışma hayatına artan oranlarda katılmaya başlaması ve artan boşanma oranları da buna ekle? nince yaşlıların aileden uzaklaşmaya başlaması süreci hızlandırmıştır (Kalaycıoğlu, vd., 2001: 19).

Huzurevi Kavramsallaştırması ve Yaşlılık

“Dinlenme Evi”, “Bakım Evi”, “Emeklilik Evi”, “Yaşlılar Evi” gibi modernite ile uyumlu daha profesyonel tanımlamalar yapılabilecekken bu alanda hizmet veren kurumların adlandırılmasında “Huzurevi” kavramı tercih edilmiştir. Bu kavram güveni, kendisiyle barışık olmayı çağrıştırmaları itibariyle geleneksel anlayıştan alınmıştır. Bu özelliğiyle geleneksel ile modern toplum arasında bir köprü vazifesi gören bir tampon kurum durumunda olduğu kabul edilmektedir.

Huzurevi, geleneksel toplumun değerlerini içinde barındırarak kavramsallaştırılmış olmasına rağmen bugün yaptığı çağrışım ve verilen hizmet arasındaki farklılık, modernite ile yaşlılık arasında yaşanan gerilimin bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Modernite daha çok aktivasyona odaklanırken geleneksel toplum, dinginliği hedeflemektedir. Bu açıdan gelenekselin argümanlarıyla özdeşleştirilerek kavramsallaştırılan huzurevi, modern bir yapı olarak oluşturulmaktadır. Bu anlamıyla modern bir kuruluş olarak ortaya çıkan huzurevi geleneksel yaşlı anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Geleneksel toplum yapısının özelliklerinin daha baskın olarak görüldüğü ülkemizde huzurevleri, bu noktada Batı toplumlarından ayrılarak, özgün araştırmaların yapılması gereken kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Modern toplumun bir ihtiyacı olarak ortaya çıkan huzurevleri, ülkemizdeki yaşlıların yaşamlarının geri kalan kısmını kaliteli bir şekilde geçirmelerini sağlamayı amaç edinmiştir. Bu coğrafyada yaşanan modernlik ve geleneksellik arasındaki çatışma ortamı bu kurumdaki amacın yerine getirilmesini de etkilemektedir. Toplum tarafından “düşkün” olarak tanımlanan yaşlı birey ile burada yaşamayı rasyonel bir tercih olarak kabul etmiş ve bu durumu bir yaşam biçimi olarak kabullenmiş yaşlı bireye toplum tarafından aynı gözle bakılması ve kurum açısından aynı hizmetin götürülmesi çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Farklı dünya kavrayışı, hizmet beklentileri ve farklı tercihlerle huzurevlerine gelen yaşlılar arasındaki bu farklılaşma, huzurevinin meşruiyeti ile Düşkünler Evi arasında bir algının oluşmasına neden olmaktadır. Bu algının huzurevlerindeki yaşlılar arasında ne şekilde inşa edildiği çalışmamızın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak önceden yapılan araştırmalara bakıldığında kastedilen bulgulara ulaşıldığı da görülmektedir.

Ankara’da Onat (2004) tarafından 1300 yaşlı birey üzerinde yapılan çalışmada yaşlıların % 91.7’si huzurevinde kalmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Kalmak istememe nedenleri incelendiğinde % 50.1’i ailesinin yanında mutlu olduğu, % 21’i çocuklarının izin vermeyeceği, % 9.9’u yalnız yaşamaktan hoşlandığı, % 2.2’si huzurevi ortamından rahatsız olduğu, % 1.8’i ise toplum baskısı cevaplarını vererek huzu-

revinde kalmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Tel H., Tel H. ve Sabancıoğulları'nın 2006 yılında yaptığı araştırmada yaşlıların günlük aktivitelerini daha çok bireysel olarak gerçekleştirdiğini, yaşamını kurumlarda geçirenlerin yalnızlık hislerinin evde yaşayan yaşlılardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan araştırmaların pek çoğu yaşlıların kurumda bakılmaktan daha çok ev ortamında aileleri ile yaşamayı ve aileleri tarafından bakımlarının yapılmasını tercih ettiklerini göstermektedir. Kurum bakımını tercih eden yaşlılar üzerinde yapılan araştırmalar, yaşlıların bakımında kurumları tercih nedenlerinin evde bakım hizmetini yürütecek aile bireylerinin olmaması ya da aile bireylerinden yoksun olmaları olduğunu göstermektedir (bkz. Pakdil, 1992). Bu da yaşlıların zor durumda kalmadan huzurevlerinde kalmayı tercih etmediklerini ortaya koymaktadır.

Yaşlı bireyler tarafından aile dışında bir bakım biçimi olarak görülen huzurevlerine aileleri tarafından yerleştirilmeleri kolay kabul edilebilir bir durum değildir. Alıştığı ortamdan uzaklaşmak ve toplumdaki statüsünü kaybetmek yıllar boyunca biriktirmiş oldukları sosyal sermayesini kaybetmek ve toplumdaki soyutlanmak anlamına gelmektedir. Yaşlı bireyin evi yıllardır yaşadığı ve alışık olduğu bir ortam olmakla birlikte, aidiyet hissettiği bir ortam olmasının yanında, özgürlüğünü de yaşayabildiği bir alandır. Huzurevi ise farklı kültürden bireylerle bir arada yaşamak zorunda olduğu, ilk kez karşılaştığı alışılmadık bir ortamdır. Bu sebeplerden dolayı ülkemizde yaşlı bireyin içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel ortamdan mümkün olduğunca koparılmadan bakım hizmetlerinin sağlanması amaçlanmaktadır ve bu amaca yönelik çalışmalar yapılmaktadır (www.ekutup.dpt.gov.tr). Aksi halde mutsuz, huzursuz, sağlıklı bireylerin yaşadığı sosyo-kültürel yapıların ortaya çıkması önlenemez olacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Avrupa ülkeleri arasında genç nüfusa sahip bir ülke olmamız sebebi ile ayrıcalıklı olduğumuzu ne oranda düşünüyorsak, bu genç nüfusun hızla yaşlandığının da aynı oranda farkında olmamız gerekmektedir. Genç nüfus, nasıl kendisi için hazırlık yapılmasını gerektiriyor ise yaşlı nüfus da kendisi için hazırlık yapılmasını gerektirmektedir. İnsanların çocukluk, gençlik ve yetişkinlik dönemlerini mutlu ve huzurlu geçirmesinin önemi hem kendileri hem de içinde yaşamış oldukları toplumlar için ne derece önemli ise yaşlılık dönemlerini de aynı şekilde mutlu ve huzurlu geçirmesi hem kendileri hem de içinde yaşamış oldukları toplum ve dünya için son derece önem arz etmektedir.

Modernleşmenin getirdiği dünyada çekirdek aile içinde çocukların bakım ve eğitiminde yaşanan değişim, aynı şekilde yaşlıların bakımında da kendisini hissettirmeye başlamış bulunmaktadır. Huzurevleri, gerçekte modern dünyanın yaşlılarının hayatlarını daha kaliteli bir şekilde sürdürebilmek için düzenlenen yaşlı yaşam merkezleri olarak algılandığında, oldukça önemli bir fonksiyon ortaya koydukları

görülmektedir. Yaşlılara istedikleri hayatı, konforu sağlayamadıklarında, yalnız kalıp yalnızlıktan bunaldıklarında, yaşlıları ile birlikte yaşama ve daha kaliteli bir hayat sürme şansı tanıyan bu hizmet merkezleri, modern dünyanın sunmuş olduğu imkanlardan sadece birisi olarak algılanabilmektedir. Ancak geleneksel geniş aile hayatı içinde bir fonksiyonu olmayan, bundan dolayı da fonksiyonları bilinmeyen, olumsuz işleyişlerle ilgili bilgilerin paylaşıldığı geçiş toplumlarında kabul seviyelerinin oldukça düşük olduğu, ancak zorunluluk sonucu kabullenilmesi mümkün olan yerler olarak kabul görmektedirler.

Bilindiği gibi ülkemiz geleneksel geniş aile hayatından modern dünyanın sunmuş olduğu çekirdek aile hayatına doğru bir geçişi yaşamaktadır. Bu geçişin arkasında geleneksel dünyadan modern dünyaya geçişin olduğunu görmemek mümkün değildir. Toplumdaki diğer kurumlarda olduğu gibi aile kurumunda da bu değişim yaşanmaktadır. Değişimin olduğu ve kaçınılmaz olduğu kabul edildiğine göre değişim sonrasında ortaya çıkanların da kabul edilmemesi, ortaya çıkan bu değişime ayak uydurulmaması mümkün görünmemektedir. Ancak geçiş toplumlarının her zaman sıkıntılar yaşadığı bilinmektedir. Türkiye de bir geçiş toplumu olduğu için yeni ortaya çıkan kurumları hemen kabul etmesini beklemek mümkün olmamakla birlikte, geçiş sürecinde sıkıntı yaşayan birey ve toplumların sayısını en aza indirmenin gerekliliğine vurgu da yapmak gerekmektedir.

Şüphesiz huzurevleri de geçiş toplumlarının yaşamış olduğu sıkıntılardan üzerine düşeni almaktadır. Huzurevleri geleneksel toplumlarda yaygın olarak bulunmazken modern toplumlarda daha yaygın olarak kullanılmaya başlandı veya daha yaygın kullanılmalarına ihtiyaç duyulmaya başlandı demek mümkündür. Ancak toplumun huzurevi algısında bir dönüşümün de yaşanması gerekmektedir. Bu dönüşüm sağlanmadığı takdirde huzurevlerinin modern toplumlarda vermiş oldukları hizmeti aynı verimlilikle ortaya koymaları mümkün olmamaktadır. Eğer huzurevleri, modern toplumların birer gerekliliği olarak kabul ediliyorsa, hizmetlerini istenilen şekilde ortaya koymalarının önündeki engellerin neler olduğunun ortaya konulması gerekmektedir. Toplumlarda zaman zaman ortaya çıkan kurumlar, kabul edilme ve fonksiyon ifa etme noktasında önemli dirençlerle karşılaşabilmektedirler. Ancak sosyo-kültürel yapıları uygun olarak üretilecek çözüm önerileri, bu kurumların kabul edilme ve yaygınlık kazanmalarında etkili olabilecektir.

Biz de huzurevleri ile ilgili bu çalışmamızda bu kurumun önündeki engellerin neler olduğunu ortaya koymaya çalışırken, yaşlanmaya başlayan ve yaşlanan kadınların huzurevi algılarını tespit etmeye çalışacağız. Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde teorik olarak yaşlılık ile ilgili bilgiler paylaşılırken ikinci bölümde görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında kadınların huzurevi algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Görüşmeler özellikle kadınlarla gerçekleştirilmiştir. Çünkü böyle bir çalışma kapsamında kadın ve erkek bakış açılarını birlikte ortaya koymak ve karşılaştırma yapmanın son derece zor olacağını ve çalışmanın boyutlarını

aşacağı değerlendirilmiştir.

Literatür incelendiğinde huzureverlerinde yaşayan yaşlılara yönelik çalışmaların mevcut olduğu ancak ailelerinin yanında ya da yalnız yaşayan yaşlılara yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Huzurevinde yaşamayan yaşlıların bu kuruma ait algılarının tespitine amaçlayan bu çalışma literatüre önemli katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir.

Kadınların huzurevi algılarını ortaya koymaya çalıştığımız bu çalışmada, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmak sureti ile bilgi toplama tercih edilmiştir. Görüşme grubumuz, tesadüfi örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Kadınların huzurevi algılarını ortaya koymak için 50 yaş üzerindeki kadınlardan oluşan görüşme grubumuzdaki kadınlarla yapmış olduğumuz görüşmeler sırasında elde etmiş olduğumuz bilgiler araştırmamızı yönlendirmiştir. Görüşme grubumuz belirlenirken 50 yaş ve üzerindeki kadınların seçilmiş olmasının sebebi, 50 yaşından sonra yaşlılık ve yaşlılık hayatı ile ilgili planların daha fazla düşünölmeye başlanıyor olduğunun kabul edilmesidir. Bilindiği gibi 65 yaş ve üzeri nüfus, yaşlı nüfus olarak kabul edilmektedir. Biz de böyle bir örneklem grubu oluştururken, 50 yaşından sonra insanların yaşlılık ile ilgili duyarlılık düzeylerinin arttığı, yaşlandıklarında sürdürecekleri hayat ile ilgili planlar yapmaya başladıkları kabulünden hareket ettik. Görüşmelerden elde etmiş olduğumuz verileri teorik bölümdeki bilgiler ışığında sosyolojik bir değerlendirme ile ortaya koymaya çalışacağız.

Görüşme Grubunun Genel Özellikleri

Ailenin devamlılığının sağlanması hemen hemen bütün toplumlarda son derece önemsenmektedir. Ancak aileye verilen bu önemle aile kurumunda hiçbir değişimin olmayacağı anlamına gelmemektedir. Aile kurumunda da toplumdaki topluma, zamandan zamana önemli değişimler yaşanmaktadır. Huzurevi gerçeği de küçölen ailenin fonksiyonlarını farklı kurumlara devretmesi olarak görölebilmektedir. Ancak toplumlar devamlılıklarını sağlamayı önemsedikleri için farklılıklara direnç göstermekte, değişimlere dönüşömlere karşı durmakta, bu değişimleri hiç olmazsa yavaşlatmaya çalışmaktadırlar. Aslında tüm bunlar, süre kazanarak toplumun bu geçiş sürecini normalleştirmesine katkı sağlamaktan başka bir şey değildir.

Türkiye’de huzurevleri uzun süredir hizmet veriyor olmalarına rağmen, Batılı ölkelerdeki kadar sayıları çok fazla değildir. Doluluk oranlarına da bakıldığında benzer bir durum olduğu, son yıllarda daha fazla sayıya ve fonksiyonelliğe sahip oldukları görölmektedir. Eğer bu hizmet birimlerinin açılması kaçınılmaz hale geldi ise ve yaşlı nüfus için evlerde sunulan hizmetlerden çok daha fazlası bu kurumlarda sunuluyor ise, halkın bu konuda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Doğru bilgilendirme, halkın düşöncelerini değiştirebilecek, dolayısı ile halkın özellikle de yaşlıların yaşam seviyesinin yükseltilmesinde etkili olabilecektir.

Yukarıdaki bahse konu amaçlarla yola çıkmış olduğumuz çalışmamızın görüşme grubunda 31 kadın bulunmaktadır. Kadınların en küçüğü 50, en büyüğü 98 yaşında olup, görüşme grubunun yaş ortalaması 78 olarak tespit edilmiştir. Görüşme grubuna tesadüfi örneklem yöntemi ile ulaşılmıştır. Görüşme grubumuzdaki kadınlardan 2'sinin okuma yazması yok, 7'si ilkokul terk, 6'sı ilkokul mezunu, 5'i ortaokul mezunu, 2'si lise terk, 3'ü lise mezunu ve 6'sı da üniversite mezunu olduğunu beyan etmiştir. Görüşme grubumuzdaki kadınların eğitim seviyelerinin düşük olduğu dikkati çekiyor. Ancak 50 yaş ve üzerindeki kadın grubu olduğu dikkate alındığında ve o yaş grubundaki kadınların Türkiye'deki eğitim seviyelerine bakıldığında, görüşme grubunun eğitim seviyesinin, örneklem oluşturabilecek seviyede olduğunu söyleyebilmenin mümkün olduğu kanaatindeyiz.

Görüşme grubumuzdaki kadınların sadece 4'ünün devletten emekli olduğu, 2'sinin işçi emekli olduğu, 3'ünün pirim yatırmak sureti ile emekli gelirinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Görüşme grubumuzdaki 12 kadın eşinden kalan emekli aylığı veya eşinin emekli aylığı ile geçimlerini sağladığını söylerken, 10 kadın hiçbir yerden gelirinin olmadığını beyan etmiştir.

Görüşme grubumuzdaki kadınların medeni durumlarına bakıldığında 1'inin hiç evlenmediği, 19'unun eşinin öldüğü, 3'ünün eşinden boşandığı ve 8'inin de halen evli oldukları görülmektedir. Kadınların 3'ünün çocuklarının olmadığı veya çocuklarının öldüğü, 28'inin çocukların olduğu veya halen bir çocuğunun hayatta olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Görüşme grubumuzdaki kadınların 4'ü hariç 27'sinin torunları bulunmaktadır.

Görüşme yapmış olduğumuz gruptaki kadınların 6'sı eşi ile birlikte evde yalnız yaşadıklarını söylerken, 4'ü evde yalnız yaşadığını, 13'ü evli çocukları ile birlikte yaşadığını, 4'ü torunları ile kaldığını ve 4'ü de çocukları arasında belirli periyotla kalarak hayatını sürdürdüğünü ifade etmiştir.

Görüşme Grubunun “Huzurevi” Algısı

Çalışmamızın teorik kısmında, modernleşen dünyada huzurevlerinin yaygınlaşmaya başladığını, ancak huzurevleri ile ilgili olumlu algının toplum içinde çok da yaygın olmadığı kanaatinde olduğumuzu belirtmiştik. Gerekçe olarak da huzurevlerinin sayısının ve kontenjanlarının gelişmiş ülkelerle kıyaslanamayacak düzeyde olduğunu göstermiştik. Huzurevleri ile ilgili algının toplum içinde çok iyi olmamasının, insanların hayatlarının sonunu bu olumsuz algıladıkları hizmet birimlerinde geçirmek istememelerinde oldukça etkili olduğu düşüncesi tarafımızdan kabul görmektedir. Biz de çalışmamızda huzurevi ifadesi ilk geçtiğinde, görüşme grubumuzdaki kadınların zihinlerinde ilk oluşan ifadeyi öğrenmek istedik. Özellikle de huzurevini nasıl tanımladıkları, kendi dünyalarında huzurevi algısının nasıl olduğunu ortaya koymak istedik. Bu sebep ile de görüşme grubumuzdaki kadınlara “Sizce huzurevi nedir, nasıl bir yerdir?” diye sorduk.

Görüşme grubumuzdaki 64 yaşındaki bir kadın “Yalnızlık. Orda olmaktansa mezar daha iyi.” ifadesini kullanırken, 74 yaşındaki bir kadın “Gariplik.”, 58 yaşındaki bir diğer kadın da “Yaşlıların bakıldığı barınak.” şeklinde tanımlamıştır. Bu soruya 56 yaşındaki üniversite mezunu bir kadın “Yaşlıların belli bir ücret karşılığında bakıldıkları bakım evi.” derken, 82 yaşındaki bir kadın “Sokağa atılan insanların gittiği yer. Hayırsız evlatların analarını atalarını gönderdikleri yer. Hayırsız evlatların kendilerinin gitmeyeceklerini sandıkları yer.” diye tanımlamıştır. 67 yaşındaki bir kadın “Huzurun olmadığı, yaşlı ve çaresiz, kimsesiz insanların evi.” derken, 78 yaşındaki bir kadın “Mezar öncesi yaşanan yer. Hayattaki mezarlık.”, 62 yaşındaki bir diğer kadın da “Planlı programlı yaşanan yer. Gençken bile oralarda yaşamak zor iken yaşlanınca hiç katlanılamayan kurallar; kurallar; kurallar... Allah düşürmesin, bizden uzak olsun. Düşmanımдан bile.” diyerek huzurevleri ile ilgili algılarını ortaya koymuşlardır.

Görüldüğü gibi görüşme yapmış olduğumuz gruptaki kadınların huzurevi ile ilgili ilk algıları son derece olumsuz. Bu olumsuz algı, yaşlılıklarını huzurevlerinde yaşama düşüncelerini son derece olumsuz etkilemektedir. Görüşmelerimiz sırasında sık sık huzurevinde yaşamak istemediklerini, huzurevinde yaşamamak için de birçok çareye başvurabileceklerini dile getirmişlerdir. Özcan, Karataş ve Nural’ın (1992) Trabzon’da geniş ailede yaşlıların yeri ve algılanışı konusunda yaptıkları çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmış, kadınların huzurevinde kalmaya ilişkin acıma ve olumsuz duygular taşıdığı saptanmıştır. Kadınların hemen hepsi “Büyüğümüz saygı duyulması gerekir” düşüncesi ile yaşlıların huzurevinde kalmasını uygun bulmamıştır.

Biz de görüşme yapmış olduğumuz gruba hangi gerekçelerle huzurevlerinde yaşamak istemediklerini sorduk.

Neden Huzurevlerinde Yaşamak İstemiyorlar?

Görüşme yapmış olduğumuz gruba, hayatlarının ilerleyen safhalarında huzurevinde yaşamayı düşünüp düşünmedikleri gerekçeleri ile sorulmuştur. Görüşme grubumuzdaki kadınların 8’i çok zorda kalırsa huzurevine gidebileceğini söylemiştir. Bu kadınlara hangi durumlarda kendilerini zorunlu hissedeceklerini sorduğumuzda aldığımız cevaplardan birkaçını verelim. 55 yaşındaki bir kadın “Yalnız kalmamak için. Yalnız kalmak zor. Benim çocuğum olmadı. Kocam da ölürse bana kim bakar. Kapımı çalan olur mu? Bilmem... Belki kardeşlerimin çocukları gelir ama mecbur değil ki. Kendi anaları, babaları da olacak. Hem gelinler de istemez değil mi? Haklılar da, onlar da yaşayacak. Yaşlı başında ömür geçmez ki. Yaşıya bakmak zor. Kimseden bunu istemezsin. Kocam da ölürse, elden ayaktan düşersen giderim. Mecbur. Ne yapacaksın, mecbur, mecbur. Öleyim denilince ölülmüyor ki...” diyerek bu konudaki düşüncelerini paylaşmıştır.

Mecbur kaldığında huzurevine gidebileceğini söyleyen bir başka kadın da “Tek oğlum var. Onun da ailesi var. Şimdi ayrı yaşıyoruz ama elden ayaktan düşünce gelin yanına ister mi? Bilemem. İstemezse onların huzuru kaçsın istemem. Birisinin gözüne

bakmak çok zor. Oğlun, gelinin de olsa bir tas yemek istemek zor. Benim yüzümden kavga etsinler istemem...” derken, 71 yaşındaki bir diğer kadın *“Kapımı çalan olmazsa giderim. Şimdi kendi işimi yapıyorum, kimseye muhtaç değilim. Daha da yaşlanırsam, yalnız kalmamak için giderim. Yalnızlık zor, hatta zor değil çok zor, bana çok zor, başkasını bilmem. Orada sosyal hayatıma da devam ederim. Yalnız da olmam. Doktor kontrolü altında olurum hem de.”* diyerek bu konudaki düşüncelerini paylaşmıştır.

Görüşme grubumuzdaki 63 yaşındaki bir kadın *“Zorda ve yalnız kalırsam giderim. Neden gitmeyeyim ki... Kendi yaş grubuyla beraber olmak güzel. Gençlerle konuşacak konu bulamıyorsun. Konuşsan anlaşamıyorsun. Onlar mutsuz, sen mutsuz... İnsan yükü ağırdır. Niye millete yük olayım.”* derken, 58 yaşındaki bir kadın *“Ne yapayım? Çocukların başına bela mı olayım? Bende kayınvalidemi huzurevine yatırmıştım. İlk başta üzülmeştü. Sonra sevmişti. Alıştı. Ben de alışırım herhal...”* diyerek huzurevine gidebileceğini ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi birisine muhtaç olmak, yalnız kalmak, istenmeyeceklerini düşünmek, çocuklarının huzurunu bozmaktan korkmak gibi sebeplerle görüşme grubumuzdaki kadınlardan bir grubu ilerleyen yıllarda huzurevine gidebileceklerine vurgu yapmışlardır. Görüşmelerimiz sırasında bu gruptaki kadınların çocuklarının aile hayatını olumsuz etkilemekten çok korktukları tespit edilmiştir. Aslında hem çocuklarının aile hayatını olumsuz yönde etkilemek ve onların huzursuz olmalarına sebep olmaktan korktukları hem de çocuklarının bu huzursuzluktan etkilenecek kendileri ile ilgili olumsuz düşüncelerinden, kendilerini sevmemeleri şeklinde bir olumsuz algı geliştirmelerinden korktuklarına şahit olduk.

Görüşme yapmış olduğumuz gruptaki kadınların 19'u huzurevine gitmek istemediklerini, evlerinde bakılmak, hayatlarının son evresini kendi evlerinden uzakta geçirmek istemediklerini belirtmişlerdir. 68 yaşındaki bir kadın *“Evimde rahatım. Gücümü kaybettiğimde bakıcı tutarım. Özgürlük güzel.”* derken, 78 yaşındaki bir kadın *“Huzurevlerinde bakımın iyi olmadığını biliyorum. Hem orada insanı dövüyorlarmış. Bu yaştan sonra para verip dayak mı yiyeyim? Çocuklar bakmazlarsa bakıcı tutsunlar. Huzurevine verecekleri parayı bakıcıya versinler. Hem analarını huzurevine bırakmaktan utanmayacaklar mı? El alem ne der onlara... Bir analarına bakamadılar der. Ben de uşaklarıma laf gelsin istemem, gitmem... Üstüne para verseler gitmem.”* demiştir. 81 yaşındaki bir kadın *“Ben anama babama baktım. Çocuklarım yok ama yeğenlerim bana baksınlar. Çocuklar gördüklerini yaparlar. Benden bakmayı gördüler. Yaşlı berekettir. Bakmazlarsa, bakıcıya baktırsınlar, ama huzurevine göndermesinler.”* diyerek bu konudaki düşüncelerini paylaşmıştır.

69 yaşındaki bir başka kadın *“Malım mülküm var. Onla bana baksınlar. Yardımcı tutsunlar, ya da birisi gelsin yanıma hem bana baksın hem malımı yesin. Ben onlardan bir şey esirgemem. İşlerine de karışmam. Bir kenarcıkta otururum. Ama onlarla yaşayayım.”* şeklinde ifade etmiştir.

Görüşme grubumuzda, huzurevine gitmek yerine ailesi içinde bakılmayı iste-

diğini söyleyen bu kadınların ortak noktaları, iyi bir gelir seviyelerinin olması veya mal varlıklarının olmasıdır. Bu kadınlar iyi düzeyde gelirleri olduğu için başkaları ile birlikte, alışık olmadıkları bir ortamda yaşamak yerine, kendi evlerinde kalarak bakıcılar vasıtası ile hayatlarını sürdürmeyi tercih etmektedirler. Böyle bir yaşam seviyesini sağlayabilecek ekonomik güce sahip olduklarına inandıkları için de evlerinden ayrılmadan hayatlarını sürdürebilecekleri çözümleri üretmeye çalışmaktadırlar. Bu düşüncüyü 50 yaşındaki bir kadının şu sözleri de net bir şekilde ortaya koymaktadır: “Üniversitede okurken yurtlarda kalmak çok zor gelirdi bana. Yaşlı iken ona benzer bir ortam hiç çekilmez. Evimde kalayım. İşimi göremez olunca da bana bakıcı tutsunlar. Yaşlılar huysuz olur. Bende yaşlanınca daha huysuz olacağım. Huysuzlar hep bir arada olacak. Düşünseniz ya, kavga dövüş her şey olur orda. Ben istemem. İstemem ama yine de nasip. Nasipten ötesi de olmaz.”

Görüşme yapmış olduğumuz kadınlardan 4 tanesi de hiçbir şekilde huzurevine gitmeyeceğini ifade etmiştir. Bu kadınların genellikle yaş ortalamalarının oldukça yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Bu yaşa kadar huzurevine gitmedikleri için bundan sonra da gitmeyeceklerinden çok emin olduklarını belirtmişlerdir. Görüşme grubumuzdaki 84 yaşındaki bir kadın “El alem ne der. Bir analarına bakamadılar demez mi? Onların yüzüne tükürmezler mi? Bizde öyle şey olmaz” derken, 83 yaşındaki bir kadın da “Çocuklarımla, torun torbalarımla yanında olmak isterim. Ölüyorum yine gitmem, sürünürüm yine gitmem. Zaten onlar da beni yollamazlar.” şeklinde ifade etmiştir. 91 yaşındaki bir kadın “Bak, dizlerimin bağı çözüldü. Hiç gider miyim? Ben bunlardan ayrı nasıl yaşarım? Ben ölüyorum, inan oraya gönderseler hemen ölüyorum. Ben atalarım hep baktım, benimkiler de bana bakar. Bir canım var. O da bugün yarın çıkacak belli. Hiç beni yollarlar mı oralara? Ben de gitmem, onlar da göndermez. Çok ayıp olur, günah olur? Sorma böyle sorular, insan kötü oluyor? Seni yollamaya kalkarlarsa da gitme. Mecbur bana bakacaksınız de. Hiç olur mu öyle huzurevi muzurevi bilmeyiz biz, sus, sus.” demiştir. 98 yaşındaki bir diğer kadın da “Ne işim var o Allah’ın belası yerde? Ben atılacak insan mıyım? Oğullar, uşaklar, torunlar e..... gibi bakacaklar bana. Onlar kolay mı büyüdü? Ben o kadar sıkıntı çektim. Onlar bir beni bakacak. Ben sekiz çocuğa baktım. Torunları da büyüttüm. Amcan erken yaşta çekti, öldü gitti. Nasıl atacaklar beni? Allah belalarını verir. Hiç güngörmezler. Sana bu soruları gelinler mi sordurdu? Gitmem... Haberleri olsun gitmem. Onlar gider ben gitmem.” diyerek son noktayı koymuştur.

Görüldüğü gibi görüşme grubumuzdaki kadınlar huzurevlerine gitmek istememektedirler. Kendi aileleri içinde kalmak, gerekirse işlerini yaptırabilecekleri insanlardan yardım almak, ama aile ortamlarından, evlerinden, bildikleri ortamlardan uzaklaşmak istememektedirler. Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinden çıkan sonuçların literatürdeki (Onat, 2004; Tel, Tel ve Sabancıoğlu, 2006; Pakdil, 1992) çalışmaları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu sonuca göre; yeni ortamlar yaşlılara son derece güvensiz gelmektedir. Kulaktan dolma duymuş oldukları bilgiler, onların huzurevi ile ilgili olumlu duygu ve düşünce geliştirmelerini engellemektedir. Bu sebeple de var olan huzurevi algısını değiştirmenin bir zorunluluk olduğu çok açık

bir şekilde görülmektedir.

Sonuç Yerine

Modern dünyanın, insanların yaşam şekillerini, aile hayatlarını değiştirdiği bilinen bir gerçektir. Bu gerçek, aile hayatında yeni yapılanmaları da zorunlu hale getirmiştir. Aile kurumu bazı fonksiyonlarında yetki devrinde bulunmuştur. Bu yetki devri sonrasında kreşler, anaokulları, huzurevleri vb. yeni hizmet birimlerinin ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Huzurevleri aile kurumundaki bu değişimin sonuçlarından sadece birisidir. Modern dünya ailenin küçülmesini, aile bireylerinin birbirine zaman ayıramamasını da beraberinde getirmiştir. Çekirdek ailede anne, baba ve evlenmemiş çocuklar bulunmaktadır. Eski geniş ailenin içinde dedeler, nineler, halalar, yengeler, amcalar, vb. bir arada bulunmakta, birbirlerinin bakımını üstlenmektedirler. Aile üretimini yakın çevrede yapmakta, böylece gün içinde çocukları ve yaşlıları ile iletişimini sürdürebilmektedir.

Oysa kentte yaşayan çekirdek ailede az sayıda birey olmakta, ailedeki her bir birey ev dışında hatta evinden oldukça uzakta çalışma hayatının içinde yer almaktadır. Evinden uzakta çalışan anne baba çocuğunun bakımını üstlenemeyerek kreşe, yaşlısına bakamayarak da huzurevine göndermektedir. Türkiye geçiş aşamasında bir ülke olduğu için hem geleneksel toplumun özelliklerini göstermekte hem de modern toplumun özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır.

Geleneksel Türk ailesi içinde bakımı sağlanan yaşlıların profesyonel kurumlara bırakılması modernleşme sonrasında gelinen bir nokta olmuştur. Ancak geleneksel ve modern toplumun özelliklerini bir arada barındıran diğer geçiş toplumlarında görüldüğü gibi Türkiye’de de yeni hizmet birimlerinin kabul edilmesi ve imkanlarından faydalanılması zaman almaktadır. Çalışmamızda, 50 yaş üzerindeki kadınların huzurevi algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile 31 kadın ile yapılan görüşme verilerine göre kadınların huzurevi algıları oldukça olumsuz yöndedir. Kadınların yaşları ilerledikçe evlerinden ve ailelerinden uzakta yaşamayı istemedikleri ve huzurevleri ile ilgili olarak olumsuz duygular besledikleri bilgisine ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında da kadınların erkeklere göre yalnız yaşamayı bir kurumda yaşamaya göre tercih ettiği görülmektedir. Yalnız yaşama konusunda tüm dünyada evlerinde yalnız yaşayan kadınların sayısı, erkeklerden sayıca fazladır. Bunun en büyük nedeni şüphesiz kadınların yaşam sürelerinin erkeklerden daha uzun olması ve kendi ihtiyaçlarını tek başına karşılayabilmeleridir. Gelişmiş ülkelerde yalnız yaşayan yaşlı erkeklerin oranı Japonya’da %5’ten İsviçre’de %25’e kadar çeşitlilik gösterirken, kadınlarda ise bu oran Danimarka, Almanya ve İsviçre gibi ülkelere

%50'nin üstüne çıkmaktadır (Kalaycıoğlu, vd., 2001: 30).

Huzurevinde kalan yaşlılara yönelik yapılan bir araştırmada ise çalışmamızın bulgularına paralel olarak katılımcıların huzurevine gelmeden önce çok tereddütleri ve olumsuz yargıları olduğu ancak huzurevine yerleştikten sonra bu görüşlerinin değiştiğini ve huzurevinde kalmaktan çok memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir (Kayacan, 2001).

Türkiye'de sosyo-kültürel yapı itibariyle yaşlı bireylerin evde bakımı anlayışının yaygın olduğu söylenebilir. Modernleşme ve kentleşme sosyal süreçlerinin etkinliği dikkate alındığında; yaşlı bireylere hizmet veren huzurevi gibi kurumların sayısının arttığı görölse de görölse de aile yanında bakım anlayışı gerek yaşlılar, gerekse yetişkin evlatlar tarafından dile getirilen bir durum olarak saptanmıştır. Yaşlı bireyin huzurevinde kalmayı "aileden itil- mifllik" olarak kabul ettiği, yetişkin evladın da böyle bir durumda "sosyal çevre tarafından ayıplanacağı" kaygısı ile sorumluluk duygusu taşıdığı tespit edilen bir diğer araştırma bulguları da araştırmızı destekler niteliktedir (Görgün Baran, 2005: 282).

Kadınların yaşları küçüldükçe huzurevi algılarının yaşlı kadınlar kadar olumsuz olmadığını, istemeseler de Őartlar kendilerini zorladığında huzurevine gitmeyi tercih edebileceklerini söyledikleri görölmüştür. Araştırma grubumuzdaki kadınlarla olan görüşmelerimizde, huzurevi ile ilgili olarak bilgilendirilmeye ihtiyaçlarının olduğu ancak bu bilgilendirilme ile algının olumluya dönüştürülebileceği kanaatine varılmıştır. Dünyadaki değişime karşı durmanın söz konusu olamayacağı düşünülecek olursa, huzurevi gerçeğinin kabul edilmesi gerektiğine vurgu yapmak gerekmektedir. Ancak huzurevlerinin Türk sosyo-kültürel yapısına uygun hale getirilmesi ve huzurevi gerçeği hakkında bilgilendirmenin en etkin olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini de unutmamak lazım. Aksi halde en modern huzurevleri yapılsa dahi kendilerinden beklenen fonksiyonu ortaya koyamayacaklarını araştırma bulgularımıza dayanarak söyleyebiliriz.

Yaşlılar, toplumumuzda korunması ve acınması gereken bireyler olarak algılanmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Onların birikim ve tecrübelerinden faydalanmak değerler olarak görölmesine yönelik bir yaklaşım geliştirilmelidir. Bu açıdan düzenli aralıklarla öğrencilere yaşlı bireylere yönelik olarak sosyal sorumluluk projeleri oluşturulması ve huzurevlerine gezilerin planlanmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Aynı Şekilde yaşlı bireylerin tecrübelerinden faydalanabileceği ve Huzurevleri ile Çocuk Esirgeme Kurumları'nın buluşturulması gerekmektedir. Böylelikle yaşlı bireyler kimsesiz çocuklara büyükanne-büyükbaba Őefkati gösterecek ve kendilerinin topluma faydalı olduklarını hissedecektir. Çocuklar da yaşlıların bilgi ve tecrübelerinden faydalanarak topluma uyumu kolaylaşacaktır.

Kaynakça

- Aközer, M., Nuhurat, C., Say Ő. (2011). Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler AraŐtırması. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7 (27), 103-128.
- Aksayan, S. ve Cimete, G. (1998). *Kronik Hastalıklı Bireylerin Evde Bakım Gereksinimleri Olanakları ve Tercihleri*. I. Ulusal Evde Bakım Kongresi Kitabı, İstanbul.
- Aykan, H. ve Wolf, D. A. (2000). Traditionality, Modernity and Houshold Composition, *Research on Aging*, 22(4), Temmuz, 359-421.
- Bahar, A., Tutkun H. ve Sertbaş G. (2005). Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Anksiyete Ve Depresyon Düzeylerinin Belirlenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6 (4), 227-239.
- Blaikie, A. (1999). *Ageing and Popular Culture*. Cambridge University Press.
- Beğer T. ve Yavuzer H. (2012). Yaşlılık ve Yaşlılık Epidemiyolojisi. *Klinik GeliŐim Dergisi*, (25), 1-3.
- Bilgili, N. (2000). *Yaşlı Bireye Bakım Veren Ailelerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi*. YayınlanmamıŐ Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Danış, M. Z. (2006). Toplum Temelli Bakım Anlayışı. * zveri Dergisi*, 3, 44-47.
- D n mc , Ő. (2006). Yaşlı ve Sosyal Hizmetler. *Türk Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 52, 42-46.
- Fadıloğlu,  . (1992). Yaşlılığa Genel Bakış. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8 (2), 55-61.
- GEBAM (2001), Yaşlılıkta Kaliteli Yaşam. Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Gönen, E. ve Hablemitoğlu, Ő. (1994). Yaşlıların Yaşam Kalitesinin İyileŐtirilmesi: Sosyal Devlet AnlayıŐında Evrensel Bir YaklaŐım. İçinde 2000’li Yıllara Doğru Sosyal Devletin GerçekleŐtirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve  nemi-Bildiriler Kitabı. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını.
- G rg n Baran, A. (2001). Türkiye’de Yaşlılık Politikalarının Sosyolojik Analizi. *1. Ulusal Yaşlılık Kongresi Kitabı*, Ankara, 256-277.
- G rg n Baran, A. (2005). *Yaşlı ve Aile AraŐtırması: Ankara  rneği*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları Genel Yayın No: 127.
- İŐık, C. (2002). *Huzurevi Ve Yaşlılık: İzmir Büyükşehir Belediyesi Zübeyde Hanım Huzurevi  rneğinde*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- İli, G. (2008). Yaşlılar ve YetiŐkin Çocuklar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, (1), 28-32.
- Kayacan, G. (2001). Türk Modernleşme Sürecinde Değişen Yaşlılık YaŐantıları: İstanbul İzzet Baysal Huzur Evi  rneği. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Konak, A. ve iğdem, Y. (2005). Yaşlılık Olgusu: Sivas Huzurevi  rneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (1), 23-63.
- Onat,  . (2001). Toplumsal GeliŐme ve DeđiŐme Sürecinde Yaşlı Hizmetlerinin Düzenlenmesi. *Sosyal Hizmet Sempozyumu (16-18 Ekim 1996)*, *Bildiriler Kitabı* İçinde. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları.

- Onat, Ü. (2004). *Yaşlanma ve Sosyal Hizmet Yaşlılık Gerçeği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.
- Öz, F. (1992). Yaşlılıkta Ruh Sağlığı. *Türk Hemşireler Dergisi*, 42 (2), 5-8.
- Özcan A., Karataş, N. ve Nural, N. (1992). Geniş ailede yaşlı kişinin ailedeki yeri ve algılanışı. *Sağlıklı Yaşlanma” Uluslararası Hemşireler Birliği Teması-Sempozyum Kitabı*, Ankara, 184-188.
- Öztop, H., Şener A. ve Güven, S. (2008). Evde Bakımın Yaşlı ve Aile Açısından Olumlu ve Olumsuz Yönleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, (1), 39-49.
- Pakdil, O. (1992). *Yaşlılık Sorunları ve Yaşlılara Sağlanan Servisler (İngiltere Örneği)*. İstanbul: Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı İşliği.
- Parsons, T. (1955). *Family, Socialization and Interaction Process*. New York: The Free Press.
- Sertbaş, G. ve Bahar, A. (2003). Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Yaşlılığa İlişkin Görüşleri Ve Sosyal Uyumlarının Değerlendirilmesi. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 6 (5), 33-39.
- Sezgin, G. (1999). Yaşlılık, Yaşlanmaya Hazırlık. *Sosyal Hizmetler Dergisi*, 1 (10), 21-26.
- Subaşı, N. ve Öztekin, Z. (2004). Çankaya İlçesinde Yaşayan Yaşlıların Yaşlı Bakımı Konusundaki Bazı Düşünceleri. <http://www.dicle.edu.tr/~halks/yedi%205.htm>. Erişim Tarihi: 07.02.2016
- Subaşı, N. ve Öztekin, Z. (2006). Türkiye’de Karşılanamayan Bir Gereksinim: Evde Bakım Hizmeti. *TSK Korumucu Hekimlik Bülteni*, 5 (1), 19-31.
- Tel, H., Tel, H. ve Sabancıoğulları, S. (2006). Evde ve Kurumda Yaşayan 60 Yaş Ve Üzeri Bireylerin Günlük Yaşam Aktivitelerini Sürdürme ve Yalnızlık Yaşama Durumu, *Geriatric Dergisi*, 9, 34-40.
- TUİK (2014), İstatistiklerle Yaşlılar, 2015, TUİK Haber Bülteni, Sayı: Sayı: 16057
- TUİK (2016), İstatistiklerle Yaşlılar, 2015, TUİK Haber Bülteni, Sayı: 21520
- www.ekutup.dpt.gov.tr. Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı 2007. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- www.shcek.gov.tr. Yaşlılara Yönelik Hizmetler. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.